

Redakcja naukowa
Katarzyna Maj-Serwatka

Fragment książki
materiał promocyjny

System podatkowy w Polsce wobec wyzwań XXI wieku

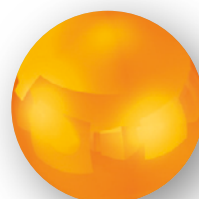
ASPEKTY PRAWNE,
FISKALNE
I TECHNOLOGICZNE

Podatki cyfrowe • luka VAT • podatek akcyzowy •
CIT i optymalizacja podatkowa • cyfryzacja administracji
skarbowej • sztuczna inteligencja • moralność podatkowa

print pdf epub mobi

e•edu-Libri

System podatkowy w Polsce wobec wyzwań XXI wieku

**ASPEKTY PRAWNE,
FISKALNE
I TECHNOLOGICZNE**

Autorzy:

Katarzyna Maj-Serwatka **Wstęp**

Gabriela Koziół **9**

Mateusz Marzec **2**

Marek Mroczek **3**

Julia Pańczyk **6**

Kamil Pawłowski **1**

Jakub Polok **4**

Maciej Synowiec **8**

Małgorzata Tomporowska **7**

Przemysław Wojno **5**

Redakcja naukowa
Katarzyna Maj-Serwatka

System podatkowy w Polsce wobec wyzwań XXI wieku

**ASPEKTY PRAWNE,
FISKALNE
I TECHNOLOGICZNE**

e.edu-Libri

Kraków–Legionowo 2026

© edu-Libri s.c. 2026

Redakcja merytoryczna i korekta: Jadwiga Witecka

Projekt okładki i stron tytułowych: GRAFOS

Ilustracja na okładce: Koupei Studio / Shutterstock

Recenzent:

Prof. dr hab. Maria Kosek-Wojnar

Publikacja została sfinansowana przez Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie ze środków Koła Naukowego „Finanse i Podatki” działającego przy Katedrze Finansów Publicznych UEK

Wydawnictwo edu-Libri
ul. Zalesie 15, 30–384 Kraków
e-mail: edu-libri@edu-libri.pl

Skład i łamanie: Droppo Michał Wcisło

Druk i oprawa: Druk-24.com.pl

ISBN druk 978-83-68441-43-7

ISBN pdf 978-83-68441-44-4

ISBN epub 978-83-68441-45-1

ISBN mobi 978-83-68441-46-8

Spis treści

Wstęp (<i>Katarzyna Maj-Serwatka</i>).....	7
Rozdział 1. Gospodarka platformowa a wyzwania fiskalne: ewolucja międzynarodowego prawa podatkowego i jej skutki dla rynku (<i>Kamil Pawłowski</i>).....	11
1.1. Wprowadzenie.....	11
1.2. Gospodarka platformowa a wyzwania dla współczesnych systemów podatkowych.....	13
1.3. Podatki cyfrowe jako instrument opodatkowania gospodarki platformowej.....	19
1.4. Geopolityczne i rynkowe konsekwencje związane z opodatkowaniem platform cyfrowych.....	25
1.5. Opodatkowanie rynku e-commerce i usług w Polsce – próba oceny skutków projektowanych regulacji prawnych.....	29
1.6. Podsumowanie.....	31
Rozdział 2. Podatek akcyzowy na wyroby tytoniowe w Polsce – ocena efektywności fiskalnej akcyzowej mapy drogowej (<i>Mateusz Marzec</i>).....	33
2.1. Wprowadzenie.....	33
2.2. Konstrukcja i specyfika opodatkowania podatkiem akcyzowym wyrobów tytoniowych i nowatorskich.....	35
2.3. Polityka fiskalna państwa w zakresie opodatkowania wyrobów tytoniowych i nowatorskich w latach 2016–2026.....	37
2.4. Ocena wpływu akcyzowej mapy drogowej na wydajność fiskalną podatku akcyzowego na wyroby tytoniowe i nowatorskie.....	41
2.5. Społeczne skutki polityki akcyzowej w zakresie wyrobów tytoniowych i nowatorskich.....	47
2.6. Podsumowanie.....	52
Rozdział 3. Ocena skuteczności działań legislacyjnych w zakresie redukcji luki w podatku od towarów i usług w Polsce (<i>Marek Mroczek</i>).....	55
3.1. Wprowadzenie.....	55
3.2. Istota luki podatkowej w podatku od towarów i usług oraz metody jej szacowania.....	57
3.3. Działania i instrumenty uszczelniające podatek od towarów i usług w Polsce w latach 2015–2025.....	61
3.4. Ocena wpływu mechanizmów uszczelniających podatek od towarów i usług na rozmiary luki podatkowej.....	64
3.5. Podsumowanie.....	68
Rozdział 4. Optymalizacja podatkowa a unikanie opodatkowania w podatku dochodowym od osób prawnych w Polsce (<i>Jakub Polok</i>).....	70
4.1. Wprowadzenie.....	70
4.2. Ramy teoretyczne i prawne optymalizacji podatkowej w Polsce.....	72
4.3. Kierunki ewolucji opodatkowania dochodów osób prawnych.....	74

4.4. Formy optymalizacji podatku dochodowego od osób prawnych a unikanie opodatkowania.....	77
4.5. Empiryczna weryfikacja granic optymalizacji podatkowej w podatku CIT w Polsce w latach 2020–2024.....	82
4.6. Podsumowanie.....	86
Rozdział 5. Proces cyfryzacji Krajowej Administracji Skarbowej	
– wybrane dylematy prawne i etyczne (<i>Przemysław Wojno</i>).....	88
5.1. Wprowadzenie.....	88
5.2. Wyzwania w funkcjonowaniu administracji skarbowej w dobie procesu cyfryzacji.....	90
5.3. Sztuczna inteligencja w systemie podatkowym.....	93
5.4. Wykorzystanie sztucznej inteligencji w działalności KAS – aspekty prawne i etyczne.....	95
5.5. Podsumowanie.....	102
Rozdział 6. Zderzenie paradygmatów: probabilistyczna natura sztucznej inteligencji	
a etyczne aspekty zawodu doradcy podatkowego (<i>Julia Pańczyk</i>).....	103
6.1. Wprowadzenie.....	103
6.2. Etyka i tajemnica zawodowa w pracy doradcy podatkowego.....	105
6.3. Istota zawodu zaufania publicznego a dehumanizacja procesu myślowego.....	109
6.4. Kolizja natury AI z zasadą należytej staranności.....	112
6.5. Podsumowanie.....	115
Rozdział 7. Stosunek przedstawicieli pokolenia Z do kwestii opodatkowania	
(<i>Małgorzata Tomporowska</i>).....	118
7.1. Wprowadzenie.....	118
7.2. Problem moralności podatkowej wśród przedstawicieli generacji Z.....	120
7.3. Psychologiczne aspekty postaw wobec opodatkowania.....	122
7.4. Postawy wobec opodatkowania w świetle wyników badań własnych.....	124
7.5. Podsumowanie.....	130
Rozdział 8. Dylematy opodatkowania klubów sportowych w Polsce (<i>Maciej Synowiec</i>).....	131
8.1. Wprowadzenie.....	131
8.2. Zasady funkcjonowania klubów sportowych w Polsce.....	133
8.3. Opodatkowanie klubów sportowych podatkiem dochodowym od osób prawnych.....	137
8.4. Podatek od towarów i usług w działalności klubów sportowych.....	141
8.5. Dylematy opodatkowania klubów sportowych w Polsce.....	145
8.6. Podsumowanie.....	147
Rozdział 9. System podatkowy a rachunkowość – mechanizmy i konsekwencje	
wzajemnych relacji (<i>Gabriela Kozioł</i>).....	148
9.1. Wprowadzenie.....	148
9.2. System podatkowy jako element polityki fiskalnej państwa.....	149
9.3. Rachunkowość jako system pomiaru i dostarczania informacji w jednostce gospodarczej.....	152
9.4. Prawo bilansowe i podatkowe a kształtowanie wyniku finansowego przedsiębiorstwa.....	154
9.5. Podsumowanie.....	158
Bibliografia	160
Spis tabel	176
Spis rysunków	177

Wstęp

W XXI wieku system podatkowy na skutek zachodzących zmian społeczno-gospodarczych w coraz większym stopniu pełni funkcje pozafiskalne, stając się instrumentem realizacji polityki państwa, wspierania konkurencyjności gospodarki oraz kształtowania zachowań podatników. Globalizacja, postępująca cyfryzacja procesów gospodarczych, rozwój nowych modeli biznesowych oraz rosnąca mobilność kapitału i pracy powodują konieczność ciągłego dostosowywania regulacji podatkowych do zmieniającego się otoczenia. W efekcie przed ustawodawcą oraz organami administracji skarbowej stają wyzwania związane z zapewnieniem efektywności poboru podatków, stabilności systemu oraz poszanowania zasad sprawiedliwości i pewności prawa.

Współczesne uwarunkowania funkcjonowania systemu podatkowego wymagają wieloaspektowego spojrzenia, uwzględniającego zarówno perspektywę prawną, ekonomiczną, jak i technologiczną. Z jednej strony, obserwuje się intensyfikację procesów harmonizacji i implementacji regulacji wynikających z prawa międzynarodowego i europejskiego, z drugiej zaś rozwój narzędzi cyfrowych wykorzystywanych zarówno przez administrację podatkową, jak i podatników. Rozwiązania oparte na analizie danych, automatyzacji procesów, elektronicznym raportowaniu czy wykorzystaniu sztucznej inteligencji zmieniają sposób wykonywania obowiązków podatkowych oraz prowadzenia kontroli podatkowych. Jednocześnie pojawiają się nowe problemy dotyczące ochrony praw podatników, bezpieczeństwa danych, transparentności działań administracji oraz zapewnienia równowagi między skutecznością egzekwowania zobowiązań podatkowych a gwarancjami wynikającymi z zasad demokratycznego państwa prawnego.

W niniejszej monografii przedstawiono problematykę funkcjonowania systemu podatkowego w Polsce w warunkach dynamicznych przemian gospodarczych, społecznych i technologicznych. Stanowi ona próbę kompleksowej prezentacji

najważniejszych wyzwań, przed którymi stoi polski system podatkowy w XXI wieku, oraz identyfikacji kierunków jego dalszego rozwoju. Zawiera wyniki badań i analiz dotyczących aktualnych problemów prawa podatkowego, polityki fiskalnej oraz transformacji technologicznej administracji podatkowej. Autorzy podejmują zagadnienia o charakterze zarówno teoretycznym, jak i praktycznym, ukazując współczesne tendencje legislacyjne, interpretacyjne i organizacyjne oraz ich wpływ na funkcjonowanie państwa, przedsiębiorców i obywateli. Stąd monografia może być wartościowym źródłem wiedzy i inspiracją do dalszej dyskusji naukowej nad kierunkami modernizacji polskiego systemu podatkowego w obliczu wyzwań współczesności. Monografia składa się z dziewięciu rozdziałów przygotowanych przez studentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie należących do Koła Naukowego „Finanse i Podatki”.

Rozdział pierwszy otwierający monografię stanowi pogłębioną analizę problemów wynikających z postępującej cyfryzacji gospodarki dla międzynarodowego prawa podatkowego. Autor omawia zarówno podatki cyfrowe jako instrument opodatkowania gospodarki platformowej, jak i geopolityczne oraz rynkowe konsekwencje związane z opodatkowaniem platform cyfrowych. Szczególną wartością rozdziału jest wskazanie dylematów w obszarze opodatkowania rynku e-commerce i usług w Polsce, a także próba oceny skutków projektowanych regulacji prawnych. W ostatniej części rozdziału zawarto wnioski dla polityki podatkowej państwa.

W rozdziale drugim monografii podjęto aktualną i istotną tematykę odnoszącą się do podatku akcyzowego od wyrobów tradycyjnych i nowatorskich w świetle regulacji krajowych i unijnych. W pierwszej części rozdziału Autor przedstawia konstrukcję podatku akcyzowego w Polsce. W kolejnej części zawarto pogłębioną analizę polityki podatkowej w odniesieniu do wyrobów tytoniowych w latach 2016–2026, ze szczególnym uwzględnieniem mapy drogowej. Część trzecia poświęcona została analizie wysokości i struktury dochodów budżetowych w zakresie podatku akcyzowego na wyroby tytoniowe i nowatorskie. Całość wieńczy omówienie społecznych skutków opodatkowania wyrobów tytoniowych oraz identyfikacja kluczowych wyzwań stojących przed ustawodawcą w perspektywie kolejnej mapy drogowej.

Rozdział trzeci, odnoszący się podobnie jak rozdział drugi do kwestii podatków pośrednich, zawiera rozważania na temat skuteczności działań legislacyjnych w zakresie redukcji luki VAT w Polsce w latach 2015–2025. Wielopłaszczyznowe uszczelnianie systemu podatkowego w ostatniej dekadzie doprowadziło do trwałej zmiany w polskim aparacie skarbowym. W rozdziale omówiono zarówno pojęcie luki w podatku od towarów i usług, przyczyny jej powstawania, metody szacowania, jak i poszczególne instrumenty wdrożone w Polsce w latach 2015–2025 w celu ograniczenia jej rozmiarów. Część badawczą rozdziału stanowi analiza wpływu

działań uszczelniających VAT na rozmiary luki podatkowej, a także na dochody z VAT w relacji do PKB. Przeprowadzone analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków na temat skuteczności prowadzonej polityki w tym zakresie.

Rozdział czwarty wpisuje się w aktualną dyskusję na temat optymalizacji podatkowej. Autor podejmuje próbę wyznaczania granicy między dozwolonym planowaniem podatkowym a niedozwolonym unikaniem opodatkowania. Teoretyczną analizę zjawiska optymalizacji podatkowej odniesiono do realiów funkcjonowania podmiotów gospodarczych i podatku dochodowego od osób prawnych, co pozwoliło na precyzyjne sklasyfikowanie konkretnych mechanizmów pod kątem ich legalności. W części empirycznej zawarto analizę zakresu stosowanych przez podatników form optymalizacji podatku dochodowego od osób prawnych. Rozdział kończy podsumowanie, w którym zawarto najważniejsze wnioski płynące z przeprowadzonych analiz.

W rozdziale piątym poruszono zagadnienie szczególnie istotne z punktu widzenia dynamicznie zachodzących zmian technologicznych, tj. dylematy prawne i etyczne cyfryzacji Krajowej Administracji Skarbowej (KAS). W pierwszej części rozdziału zostały scharakteryzowane wyzwania, jakie dla funkcjonowania KAS oraz podatnika generują procesy transformacji cyfrowej i postępująca digitalizacja struktur państwowych. W dalszej kolejności omówiono techniczno-prawną istotę oraz definicje sztucznej inteligencji w kontekście jej ewolucyjnego wdrażania do zadań realizowanych przez administrację publiczną. W części badawczej rozdziału przeanalizowano dylematy wpływające na relację między państwem a obywatelem, utrudniające podatnikowi merytoryczną polemikę z niejawnymi kryteriami algorytmów. W tym kontekście oceniono konieczność osadzenia cyfrowego nadzoru KAS w międzynarodowych standardach oceny technologii, takich jak ramy ELSA (*Ethical, Legal, Social Aspects*) oraz koncepcja RRI (*Responsible Research and Innovation*). Rozdział kończy podsumowanie zawierające najważniejsze wnioski płynące z przeprowadzonych analiz.

Rozdział szósty stanowi kontynuację rozważań podjętych w rozdziale piątym z tą różnicą, że wyzwania wynikające z cyfryzacji są analizowane w perspektywie zawodu doradcy podatkowego. Autorka stawia pytanie o granicę między dopuszczalnym wykorzystaniem sztucznej inteligencji jako narzędzia wsparcia analitycznego a niedozwoloną delegacją kompetencji i odpowiedzialności zawodowej doradcy podatkowego. Omówiono zarówno znaczenie etyki i tajemnicy zawodowej w pracy doradcy podatkowego, jak i istotę zawodu zaufania publicznego. Przeanalizowano również skutki niezachowania należytej staranności w wykonywaniu zawodu wynikające z stosowania sztucznej inteligencji i jej natury. Przeprowadzone analizy pozwoliły na identyfikację podstawowych problemów i możliwości ich uregulowania prawnego.

W rozdziale siódmym monografii podjęto próbę identyfikacji czynników wpływających na postawy przedstawicieli generacji Z wobec podatków. W pierwszej części rozdziału Autorka omówiła zagadnienia sprawiedliwości podatkowej, mentalności oraz moralności podatkowej jako czynników wpływających na postrzeganie obowiązków podatkowych. W kolejnej części zawarto przegląd dotychczasowych badań nad postawami obywateli wobec opodatkowania. Część trzecia została poświęcona analizie wyników badań własnych i określeniu wyzwań stojących przed ustawodawcą w obszarze opodatkowania dochodów osobistych. Całość wieńczy podsumowanie zawierające propozycje dalszych kierunków badań.

Rozdział ósmy na temat dylematów opodatkowania klubów sportowych opiera się na analizie dwóch zasadniczych elementów, tj. opodatkowania dochodów klubów sportowych oraz zakresu stosowania podatku od towarów i usług. Podczas gdy jedne przepisy gwarantują klubom wiele zwolnień celowych mających za zadanie wsparcie szkolenia młodzieży czy rozwój infrastruktury, inne narzucają rygorystyczne zasady, które istotnie mogą obciążać budżet profesjonalnego klubu sportowego. W dobie postępującej profesjonalizacji sportu zrozumienie mechanizmów, które z jednej strony oferują wiele korzyści, a z drugiej stawiają trudne do przezwyciężenia bariery administracyjne, staje się niezbędne do zachowania odpowiedniej płynności finansowej klubu sportowego. Autor przeprowadził analizę determinantów stosowania poszczególnych przepisów podatkowych i wskazał na najważniejsze dylematy. Rozdział kończy podsumowanie, w którym zawarto najważniejsze wnioski płynące z przeprowadzonych analiz.

W rozdziale dziewiątym poruszono kwestię wzajemnych relacji między systemem podatkowym a systemem rachunkowości. Dynamiczne zmiany przepisów podatkowych oraz coraz większa złożoność regulacji w zakresie rachunkowości sprawiają, że rozbieżności między wynikiem finansowym a wynikiem podatkowym stają się istotnym zagadnieniem zarówno w teorii, jak i praktyce gospodarczej. Autorka podjęła próbę identyfikacji różnic między systemem rachunkowości finansowej a systemem podatkowym i ich wpływu na wynik finansowy przedsiębiorstwa. W tym celu dokonała analizy źródeł rozbieżności oraz ich konsekwencji dla sprawozdawczości finansowej i obciążeń podatkowych. W podsumowaniu kończącym rozdział zawarto najważniejsze wnioski płynące z przeprowadzonych analiz oraz określono kierunki dalszych badań.

Na zakończenie pragnę podziękować Parlamentowi Studenckiemu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie za sfinansowanie i pomoc w wydaniu niniejszej monografii. Ponadto szczególne podziękowania należą się Recenzentce – Prof. dr hab. Marii Kosek-Wojnar, emerytowanemu profesorowi związanemu w trakcie swojej aktywności zawodowej z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie. Pani Profesor zawsze chętnie służy nam swoją wiedzą i życzliwością, wspierając naukowe aspiracje Studentów.

Katarzyna Maj-Serwatka

Monografia poświęcona jest współczesnym wyzwaniom polskiego systemu podatkowego, ze szczególnym uwzględnieniem zmian zachodzących pod wpływem cyfryzacji gospodarki, ewolucji polityki fiskalnej oraz rosnącego znaczenia sztucznej inteligencji. Autorzy analizują zarówno kierunki zmian w prawie podatkowym, jak i ich potencjalne skutki dla przedsiębiorstw, administracji skarbowej oraz podatników.

W kolejnych rozdziałach przedstawiono m.in. wyzwania fiskalne związane z gospodarką platformową i e-commerce, ocenę efektywności akcyzowej mapy drogowej dla wyrobów tytoniowych i nowatorskich oraz skuteczność działań podejmowanych w celu ograniczania luki w podatku VAT. Szczególną uwagę poświęcono granicom optymalizacji i unikaniu opodatkowania w CIT, a także cyfryzacji Krajowej Administracji Skarbowej i prawnym oraz etycznym konsekwencjom wykorzystywania sztucznej inteligencji. Monografia podejmuje również problematykę moralności podatkowej pokolenia Z, opodatkowania klubów sportowych oraz wzajemnych relacji systemu podatkowego i rachunkowości.

Autorami rozdziałów są studenci Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, członkowie Koła Naukowego „Finanse i Podatki”. Monografia powstała pod opieką naukową dr. Katarzyny Maj-Serwatki z Katedry Finansów Publicznych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

www.edu-libri.pl

Wydawnictwo edu-Libri jest oficyną wydawniczą publikacji naukowych i edukacyjnych.

Współpracujemy z profesjonalnymi redaktorami merytorycznymi i technicznymi z dużym doświadczeniem w przygotowywaniu publikacji specjalistycznych. Stawiamy na jakość łąconą z nowoczesnością, a najważniejsze dla nas są przyjemność współtworzenia i satysfakcja z dobrze wykonanego zadania.

Nasze publikacje (drukowane i elektroniczne) są dostępne w księgarniach stacjonarnych i internetowych oraz w czytelnich on-line ibuk.pl, osbi.pl i nasbi.pl - szczegóły na stronie wydawnictwa.

ISBN 978-83-68441-43-7

9 788368 441437